

UTKU ÖZMAKAS • Kartezyen Prens

UTKU ÖZMAKAS 1986, Bergama doğumlu. Lisans, yüksek lisans ve doktorasını Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. Yazarları arasında Jacques Rancière, Nancy Fraser, Simon Critchley, Terry Eagleton ve Thomas Hobbes gibi filozofların da bulunduğu kırka yakın kitap çevirmiştir. Daha önce Hacettepe Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi'nde çalıştı; şu anda Düzce Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde doçent olarak görev yapmaktadır. Kitapları: *Şiirimizde Milenyum Kuşağı* (Pan, 2008), *Şiir İçin Paralaks* (160. Kilometre, 2013), *Biyopolitika: İktidar ve Direniş* (İletişim, 2018), *Prens: Machiavelli'nin Muazzam Muamması* (İletişim, 2019) ve *Kartezyen Prens* (ilk baskı: Zoom Kitap, 2022).

İletişim Yayınları 3692 • Politika Dizisi 265

ISBN-13: 978-975-05-3982-4

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR Aybars Yanık

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Metin

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

UTKU ÖZMAKAS

Kartezyen Prens

Descartes ve Siyaset

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
Önsöz	9
“Öfkeli Bir Ses”	11
Saat Öfkeyi Vurunca	15
Filozofun Bir Devrimci Olarak Portresi	27
Mimar Olarak Şehir Plancısı	35
Ruhun Mektupları	59
Sonuç: “Sonsuzluk” ve “Deneyim”	103
KAYNAKÇA	117

TEŞEKKÜR

2021 yazında Ferda Keskin'le birlikte Tiyatro Medresesi'nde verdiğimiz “Politik Modernite ve Özne” semineri sevk etti beni bu denemeyi yazmaya. Derslere hazırlanırken Descartes'ın metinlerine, bilhassa da mektuplarına yeniden bakmaya başladım ve çıkamadım. Birlikte ders anlatmaktan senkronize dalış keyfi almamı sağlayan sevgili Ferda Hoca başta olmak üzere, seminere katılan ve bu düşüncelerin ham versiyonunu dinleyip sorularıyla olgunlaşmasına kapı aralayan bütün katılımcılara teşekkür ederim.

Başlangıç sorusunu hediye eden Ulus Baker'e de teşekkür borçluyum. Onunla son kez Mülkiyeliler Birliđi Lokali'nde Halim Şafak'la birlikte oturduğumuz o uzun akşam –Kant'ın dehlizlerinden kadehin içindeki ayva dilimine kadar– hafızamdaki yerini koruyor.

Metnin ilk halini okuyup yorumlarını esirgemeyen Bora Erdağı, Elis Şimşon, Mustafa Demirtaş, Savaş Ergül, Tanıl Bora, Volkan Atmaca, Yasin Karaman ve Yılmaz Varol'a da müteşekkirim.

* * *

Soruşturmaları, *mobbingle*ri, tehditleri, dedikoduları ve envaiçeşit kösteği son derece yaratıcı bir şekilde yoluma dikmeyi başaran akademimizin kimi “idarecileri” ve haksızlıklara susmakta ustalık kazanmış kimi “akademisyenleri” *özel bir teşekkürü* hak ediyor. Aylarca elimde sürünen metni yine benzer bir adaletsizlik deneyiminden sonra bitirmeye karar verdim. Onlar olmasaydı “her şeye rağmen” yazma direncimi belki de hiç keşfetmemiş olurdum.

Uşak, 2022

İletişim Yayınları'nın yaptığı bu baskıyı okurun önüne çıkmaya hazır hale getiren Aybars Yanık'a teşekkür ederim.

Düzce, 2026

Önsöz

Descartes'in metaforlarıyla hemhal olan metne bir benzetmeyle başlamak çok da şaşırtıcı olmayacaktır: Felsefe tarihçisi, eski usul bir postacı gibi düşünülebilir. Önceden planlayarak zarfları adresine teslim etmek üzere yola çıkar. Sokakları arşınlayıp bazılarını teslim eder, bazılarını geri getirmek zorunda kalır. Ne var ki teslimat süreci sadece zarfların üstündeki adreslerin bulunmasından ibaret değildir; postacı bir yandan da adreslerin yerini teyit eder. Zira zaman, kâğıt üstünde "öyle olması beklenen" yerleri bazen aşındırır, sokakların adı değişir, çıkmazlar delinir, tek yönlü sokaklar karşıdan gelenlere açılır, gerilimler üreyebilir veyahut beklenmedik engeller çıkabilir. Bunların hiçbiri olmasa bile iadeli taahhütlü bir zarfın üstündeki adresle isim uyuşmayabilir.

Felsefe metinlerini okurken göndermelerin adreslerinde olup olmadığını, felsefe tarihi kitaplarının sunduğu kalıplaşmış filozof portrelerinin gerçekten metinlerdeki isimlerle uyuşup uyuşmadığını kontrol etmek asli işlerden biri olduğuna göre –bu kitap da dahil olmak üzere– “ikincil literatür

hatası”na düşmemenin, tariflerin kusurlarını tespit etmenin en iyi yolu sokaklara bizzat girip görmektir.

Bu sebeple elinizdeki kitabın Türkçe literatürde fazlaca tartışılmamış bir mesele olan Descartes’ın siyasi fikirleri üzerine okuru birincil metinlere dönmeye, ipuçlarını kovalamaya ve kendi yargılarını vermeye davet eden bir çağrı olduğunu söyleyerek başlamalıyım. Hep bildiğimiz, orada bir yerde olduğundan şüphe duymadığımız bir adrese bizzat gitme denemesi olduğunu... Belki böylesi bir metin için biraz fazlaca dipnot içerdiği söylenebilecek olsa da, gerekçem tam olarak ilk cümlede saklı. Metaforlar sadece kaygan zeminler sunmaz, aynı zamanda dolambaçlı adres tarifleridir. Haliyle, derdimiz sadece varmak olmadığına göre, adresin yerini tespit ederken biraz dolanmak, yeni karşılaşmalara açık olmak fena olmayabilir. Tabii metaforların yol açabileceği *baş dönmesine* kapılmadan... Bir açıdan başlangıç sorununa temas ederken, öte yandan Descartes’ın düşünce-sindeki siyasi metaforların haritasını çıkarmaya çalışan bu metnin –dipnot düzeyinde dahi olsa– başkaca başlangıçlara işaret etmemesi benim açımdan düşünülemezdi.

Ezcümle bu kitap, bir felsefe tarihi denemesinden; bir arama-sorma, yoklama çalışmasından; düşüncenin içinde türeyen bazı gerilimleri tespit etme girişiminden; okura felsefe tarihinde birlikte dolanma ve düşünceyi kovalama teklifinden ibaret. Dolayısıyla okurun da mümkünse böyle bakmasını rica ederim; tabii yazarın niyetinin bir ehemmiyeti varsa.